

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

852

Vragen van het lid **Kops** (PVV) aan de ministers van Economische Zaken en Klimaat en van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over *de schadelijke gezondheidseffecten van klimaatbeleid* (ingezonden 22 oktober 2019).

Antwoord van Minister **Wiebes** (Economische Zaken en Klimaat) (ontvangen 28 november 2019).

Vraag 1

Bent u bekend met het bericht «GGD: Klimaatplannen mogelijk schadelijk voor gezondheid»?¹

Antwoord 1

Ja. Het bericht heeft betrekking op de reacties die tien regionale GGD's hebben ingediend bij de internetconsultatie over het klimaatbeleid.

Vraag 2

Hoe reageert u op de brief van tien regionale GGD's, waarin zij schrijven dat uw klimaatbeleid – waaronder windmolens, biomassacentrales en verduurzaamdehuizen – schadelijk kan zijn voor de gezondheid?

Antwoord 2

Uiteraard onderschrijf ik de oproep om aandacht te besteden aan de gezondheids- en veiligheidseffecten van het klimaatbeleid. Een eerste globale vergelijking tussen verdwijnende en verschijnende risico's is mogelijk aan de hand van twee recente studies waartoe ik opdracht heb gegeven: het RIVM-rapport over verdwijnende gezondheids- en veiligheidsrisico's door de afbouw van fossiele energie, en een rapport over veiligheidsrisico's van nieuwe energietechnologieën door het Analistennetwerk Nationale Veilig-

¹ AD, 22-10-2019: <https://www.ad.nl/binnenland/ggd-klimaatplannen-mogelijk-schadelijk-voor-gezondheid-a0a18202/>

heid.² Op hoofdlijnen laten deze twee rapporten zien dat het goed realiseerbaar is om het nieuwe energiesysteem minstens even gezond en veilig te maken als het huidige. Het kabinet heeft eerder uitgesproken dat veiligheid een belangrijke randvoorwaarde is voor de energietransitie. Daarom zal ik over enkele maanden uw Kamer een brief sturen met een nadere reactie op die rapporten, en daarbij tevens benoemen welke algemene beleidsuitgangspunten voor het omgaan met veiligheidsrisico's van de energietransitie mij voor ogen staan. Ik zal in deze brief ook nader ingaan op de brief van de GGD's en op een bericht over lekkage van broeikasgas uit windturbines, zoals verzocht door de vaste commissie voor Economische Zaken en Klimaat.

Vraag 3

Deelt u de conclusie van de GGD's «dat het niet altijd de eerste natuur van de overheid is om het effect op de gezondheid mee te wegen in het [klimaat]beleid»?

Antwoord 3

Nee, ik deel deze conclusie niet en ik denk dat het antwoord op vraag 2 dit illustreert.

Vraag 4

Deelt u de conclusie dat omwonenden van windmolens te kampen hebben met geluidshinder (laagfrequent geluid)? Bent u ertoe bereid die oendingen neer te halen?

Antwoord 4

Ik beseft dat het geluid van windmolens door omwonenden als overlast kan worden ervaren. Om deze overlast zoveel mogelijk te voorkomen, zijn er wettelijke normen voor de maximale hoeveelheid geluid van windmolens. Dit beslaat het hele geluidsspectrum, dus ook laagfrequent geluid. Deze normen worden door het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat vastgesteld en zijn opgenomen in het Activiteitenbesluit milieubeheer en na inwerkingtreding van de Omgevingswet in het Besluit Kwaliteit Leefomgeving. Als windmolens zijn gebouwd, wordt getoetst of deze windmolens ook daadwerkelijk voldoen aan deze normen.

Vraag 5

Deelt u de conclusie dat bewoners eveneens last hebben van de herrie die warmtepompen maken? Bent u ertoe bereid burgers niet te verplichten hun huis te verduurzamen?

Antwoord 5

De toepassing van warmtepompen kan leiden tot een toename van geluidhinder. De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) heeft daarom een wijziging van het Bouwbesluit 2012 in procedure (Kamerstuk 32 757, nr. 153) met daarin geluidseisen voor de toepassing van warmtepompen. Deze wijziging van het Bouwbesluit treedt naar verwachting op 1 juli 2020 in werking. Verduurzaming kan leiden tot een verbetering van gezondheid en comfort van gebouwen, zoals de GGD's eveneens aangeven, maar burgers zijn niet verplicht om hun huis te verduurzamen.

Vraag 6, 7

Deelt u de conclusie dat ook biomassa geenszins bevorderlijk is voor de gezondheid en allesbehalve – zoals u het zelf noemt – «duurzaam» is?³
Deelt u de conclusie dat uw klimaatbeleid niet alleen onzinnig en onbetaalbaar is, maar ook schadelijk voor de gezondheid? Bent u ertoe bereid te

² Zie Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM), *Klimaatakkoord: effecten op veiligheid, gezondheid en natuur* (2019), gepubliceerd op: <https://www.rivm.nl/nieuws/klimaatakkoord-levert-winst-op-voor-veiligheid-en-gezondheid> en ANV (2019), *Verkenning risico's van de energietransitie voor de nationale veiligheid*, Analistennetwerk Nationale Veiligheid, gepubliceerd op: <http://publications.tno.nl/publication/34634290/fl1vf5/ANV-2019-verkenning.pdf>

³ Kamervragen, 3-10-2019: 2019Z18781

stoppen met deze klimaatwaanzin, geen enkele windmolen en biomassacentrale meer te bouwen en burgers niet te verplichten hun huis te verduurzamen?

Antwoord 6, 7

Bij het verbranden van biomassa komt inderdaad CO₂ vrij. Op basis van internationale afspraken telt de uitstoot bij het verbranden van biomassa echter niet mee voor de nationale emissies, omdat de uitstoot eerder al wordt geregistreerd op de plek waar de biomassa wordt geoogst.

Het kabinet is ervan overtuigd dat de inzet van duurzame biomassa noodzakelijk is voor de verduurzaming van onze economie en het realiseren van de klimaatopgave. Daarbij gelden voor het kabinet twee uitgangspunten: alleen duurzame biomassa kan een bijdrage leveren aan de transitie naar een CO₂-arme en circulaire economie, en duurzame biomassa moet uiteindelijk zo beperkt en hoogwaardig mogelijk worden ingezet. Om te borgen dat er daadwerkelijk een positief klimaateffect wordt bereikt met de inzet van biomassa, vindt het kabinet het van groot belang dat er duurzaamheidseisen gelden voor de gebruikte biomassa. Op basis van deze uitgangspunten heeft het kabinet verschillende acties in gang gezet rond duurzame biomassa. Uw Kamer is op 4 juli 2019 geïnformeerd over de uitwerking van deze acties.⁴ Verder verwijs ik graag naar de beantwoording van de vragen die het lid Koops mij hierover op 3 oktober 2019 stelde⁵, naar de beantwoording van de vragen die de leden Sienot (D66), Dik-Faber (ChristenUnie) en Agnes Mulder (CDA) over het gebruik van biomassa als energiebron⁶, en naar mijn bief over biomassa.⁷

In het Klimaatakkoord is overigens afgesproken dat het kabinet als onderdeel van de Investeringsubsidie Duurzame Energie (ISDE) kritisch zal kijken naar de wenselijkheid van verdere stimulering van *kleinschalige* verbranding van biomassa (in pelletkachels en installaties met een vermogen minder dan 0,5 MW). Zoals de Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat heeft aangekondigd in de Hoofdpijnenbrief Schone Lucht Akkoord⁸ volgt het kabinet het advies van SEO Economisch Onderzoek om de subsidie voor pelletkachels af te schaffen. Zoals vermeld in mijn brief⁹ aan uw Kamer blijkt daarnaast uit recent onderzoek dat de negatieve effecten van de uitstoot van koolmonoxide, fijnstof en met name stikstof door biomassaketels groter zijn dan het positieve effect van de CO₂-reductie. Daarom zullen pelletkachels en biomassaketels per 1 januari 2020 niet langer via de ISDE worden gesubsidieerd.

⁴ Kamerstuk 32 813, nr. 375.

⁵ Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2019–2020, nr. 852

⁶ Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2019–2020, nr. 786

⁷ Kamerstuk 32 813, nr. 404

⁸ Kamerstuk 30 175, nr. 339. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2019/07/02/hoofdpijnenbrief-schone-lucht-akkoord>

⁹ Brief van 12 november 2019, Kamerstuk 31 239, nr. 306.